

# Miquel Àngel Pradilla: "No s'ha de renunciar en absolut a l'hegemonia del català"

[Laura Serra](#)

El catedràtic de sociolingüística Miquel Àngel Pradilla al seu despatx de la Universitat Rovira i Virgili. Tjerk van der Meulen

Barcelona El català està més a prop de la revitalització o de la mort? Com sobreviurà una llengua minoritzada en un entorn multilingüe? El català estàndard ha arraconat els dialectes? Quina llengua han d'aprendre els nous? En un moment en què a les Illes Balears i al País Valencià hi ha entitats afins a Vox que fins i tot neguen la unitat de la llengua i en promouen versions *kitsch*, el catedràtic de sociolingüística Miquel Àngel Pradilla, professor de la Universitat Rovira i Virgili i membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, encara tots aquests reptes i dilemes a l'assaig *Normativitat, (re)estandardització i glotopolítica* (PUV).

El català es troba en una cruïlla: necessita ampliar l'estàndard perquè els usuaris s'hi identifiquin més però alhora això pot suposar un risc, per la pèrdua d'unitat i la confusió dels parlants.

— El consens és difícil per una raó: perquè els horitzons de normalitat de la llengua en els diversos territoris són diferents. A l'Alguer o a la Catalunya del Nord, l'objectiu dels pocs parlants que hi queden és, com a molt, el manteniment de la llengua. Amb la qual cosa, a aquesta gent els resulta molt difícil d'imaginar un model que s'allunyi de la seva col·loquialitat. Per als valencians, i

jo soc del Maestrat, el màxim horitzó és la igualtat, no el predomini, de manera que la seva relació amb el castellà és diferent de la nostra. A Catalunya i a les Illes Balears, en canvi, l'horitzó és l'hegemonia. En funció d'això, l'estàndard que s'imagina acaba tenint més o menys distanciament de la varietat col·loquial. Des del País Valencià es defensa molt més la territorialitat, i nosaltres entenem molt millor que hem de tenir una varietat estàndard sòlida, potent, musculada, perquè volem una llengua completa.

¿Encara podem pensar en un horitzó d'hegemonia per al català?

— Amb polítiques lingüístiques més actualitzades i més intenses, l'horitzó continua sent el de l'hegemonia com a llengua històrica i territorial, i no s'hi ha de renunciar en absolut. La situació de la llengua és reversible. Hi hem de treballar a fons, però el català i el conjunt dels seus parlants hi tenen moltes coses a dir, encara.

A Catalunya, la llengua té país al darrere, un país que se l'estima i la reivindica "

Quin és el llindegar en què això canviaria?

— Jo no soc de renúncies programàtiques. T'hi ha d'abocar la realitat sociolingüística, perquè res no fa pensar que una bona gestió del multilingüisme no millori substancialment l'estat de la llengua, si més no, en territoris on la llengua té un estatus elevat, com a Catalunya. Que està tocat, s'ha de reforçar, que s'ha relaxat l'exigència del català al món econòmic i educatiu, i el català no té tanta presència en l'ascensor social... Tot això ha entrat en crisi i hem de ser capaços de revertir-ho. A Catalunya, la llengua té país al darrere, un país que se l'estima i la reivindica. Però en altres territoris no. Una part important dels

valencianoparlants no la tenen com a patrimoni, no estan disposats a lluitar per una llengua que situen en un rànquing d'inferioritat en l'estatus.

A Catalunya, un 31% de població té el català de llengua inicial i un 36% de llengua d'identificació.

— Només 10 punts menys que la llengua d'identificació en castellà, amb la quantitat de migracions que han entrat, en què el 40% dels que han vingut de fora són castellanoparlants... Les coses haurien pogut anar pitjor. Alerta, jo no soc un optimista acrític però tampoc un determinista fatalista. Avui en dia si no predius la mort del català no ets ningú. I jo crec que la partida és oberta.

Les entitats que neguen la unitat del català al País Valencià i les Illes Balears, i promouen les formes més allunyades i ni tan sols normatives de la llengua, són un perill real de disgregació de la comunitat?

— Aquesta gent ha arribat tard. Vociferen en la mesura que tenen un poder al darrere que els ha donat cobertura, però la consciència majoritària d'unitat lingüística és difícil de fracturar, perquè hi ha consens jurídic i consens acadèmic, tot i que continua havent-hi una desinformació social important. Les conseqüències poden ser negatives, no tant per la possibilitat de fractura del domini lingüístic sinó perquè problematitza l'ús de la llengua de forma permanent, cosa que n'allunya els parlants.

Els assistents a la manifestació van omplir la plaça Major de Palma amb siluetes de Mallorca amb la senyera catalana. ISMAEL VELÁZQUEZ

Els assistents a la manifestació van omplir la plaça Major de Palma amb siluetes de Mallorca amb la senyera catalana. ISMAEL VELÁZQUEZ

¿Donem massa valor simbòlic al català i hauríem de prioritzar el valor comunicatiu?

— El gran canvi ideològic que s'ha produït sobre l'estàndard és que ara competeix la voluntat homogeneïtzadora amb la identitat, i, per tant, la variació geogràfica pren una nova dimensió. Aquí tenim una tensió important i s'ha d'operar amb cautela. D'una banda, hi ha el model de l'homogeneïtat, que fetitxa l'eficàcia comunicativa, i, per tant, la varietat superdialectal, la idea que ens hem d'entendre, amb un model que sigui de tots i de ningú (tot i que sabem també que és més d'uns que d'uns altres). I d'altra banda, tenim la necessitat d'autoidentificació dels usuaris. I aquí és on hem de ser capaços de gestionar un model que pugui satisfer els dos objectius. Però el català ho té molt millor que el francès o l'espanyol, que tenen una base ideològica més unitarista. La norma fabriana des dels seus orígens ja ha estat composicional i polimòrfica, de participació de les diverses varietats. Jo dic *meua* en comptes de *meva* i dic *diga* i no *digui*, i això és normatiu. El que hem de fer és equilibrar més la presència d'altres varietats.

És molt perillós exacerbar la identitat, perquè ens podem carregar l'estàndard "

Que és el que farà el nou diccionari: ampliar el concepte d'estàndard.

— És un gran repte. Es farà un diccionari *ex novo* amb una selecció més generosa de recursos expressius, perquè la variació geogràfica (*dialecte* no m'agrada dir-ho perquè té connotació negativa) estigui molt més ben representada. I amb un enfocament més descriptiu, de manera que és l'usuari qui ha

d'acabar triant i bastint un model que no només arriba des de dalt, sinó també des de baix, amb un cert empoderament del parlant. És molt perillós exacerbar la identitat, perquè ens podem carregar l'estàndard, i la funcionalitat de la llengua no està consolidada.

Amb una llengua que encara s'ha d'acabar de desplegar, la planificació lingüística és més important que la planificació del corpus?

— No. És que una cosa depèn de l'altra. La planificació del corpus està absolutament vinculada a la planificació de l'estatus de la llengua. Si vols una llengua domèstica, com la gent de la [Reyal Acadèmi de sa Llengo Baleá](#) o la [Real Acadèmia de Cultura Valenciana](#), aleshores el que fas anar és un col·loquial interferit com a model, perquè de llengua formal ja en tens una, que és el castellà. Una de les seves estratègies és l'aïllacionisme, volen impermeabilitzar els territoris, però no dels accents, sinó de la causa comuna de la normalitat lingüística. Per això la comunicació dins la catalanofonia és fonamental. En la mesura que ens comuniquem tots, acabarem bastint un model des de la diversitat i amb consens. Com menys ens comuniquem, els models que s'aniran proposant seran més tribals.

Amb el canvi demogràfic, si cada vegada hi ha menys parlants autòctons i hem d'aspirar a sumar-ne, la qüestió del model que han d'aprendre és crucial, perquè molts nous catalans només poden nativitzar el català a través de l'escola, si a fora no el troben.

— Aquestes persones nativitzaran la llengua només en el registre formal si a l'escola només reben una part de la llengua. En canvi,

si a l'escola compatibilitzen una varietat d'estàndard amb una varietat més de base territorial i expliquem l'adequació, garantiríem la reproducció de la varietat dels territoris. Si no ho fem així, i només ens centrem en la varietat estàndard, i ho fem en termes de correcció i d'incorrecció, acabem liquidant de manera acrítica les formes territorials de tota la col·lectivitat, quan simplement s'haurien d'utilitzar de manera adequada.

Com podem aprendre a moure'ns de forma sostenible en un context multilingüe i que el català no hi perdi?

— Hem de ser molt flexibles. El multilingüisme ha vingut per quedar-se i les llengües com la nostra l'han de saber gestionar autocentrant-se en el català, i aprofitant aquest caràcter de llengua pròpia i territorial que els que hi estan ideològicament als antípodes es volen carregar, perquè és aquí, en definitiva, on nosaltres tenim una preeminència clara. Si no, s'eixamplarà allò que Lluís Vicent Aracil deia del "mite del bilingüisme" i acabarem situant-nos en el "mite del multilingüisme". El mite del bilingüisme ha estat el subterfugi perquè un dels grups en competència continuï mantenint-se monolingüe en castellà. Hem de poder dir que el contracte amb la societat d'acollida passa per incorporar la llengua del territori al seu repertori comunicatiu. Si el català vol ser una llengua societària i no comunitària, necessitem polítiques que facin atenció al parlant no nadiu, que és majoritari. És un temps de noves polítiques lingüístiques.

Hi ha un discurs que descansa en paraules nobles, com 'igualtat' i 'llibertat', que amaga situacions profundament desequilibrades "

És necessari trencar el sostre de vidre i apel·lar els no catalanoparlants.

— I posar sobre la taula temes tabú. Molts catalanoparlants acaben considerant parlants il·legítims els que no el tenen com a llengua d'herència perquè hi detecten una accentualització social. Fixa't, estem reivindicant l'accentualització de base geogràfica però no diem res de l'accentualització de base social, que ens arriba en variables com la llengua inicial de l'individu que no és català. Hem de vigilar aquestes coses, perquè podem expulsar del grup unes persones a qui, en principi, no els hem de pressuposar cap actitud hostil en relació amb la llengua. Tot això s'ha de fer amb assertivitat. L'horitzó ha de ser, òbviament, de qualitat lingüística, però l'arribada a la qualitat lingüística és processual. Hem d'incentivar-ne l'ús, encara que sigui molt accentualitzat, paranormatiu, de gent que està fent un esforç important.

El final abrupte de legislatura ha deixat sense signar el Pacte Nacional per la Llengua, procés en el qual va participar i que havia de ser la base per a una planificació lingüística de llarg abast.

— M'ha frustrat molt, ha sigut una decepció extraordinària. Perquè entenc que el pacte és necessari, i qui sigui qui entomi la Generalitat l'ha de reprendre sense més dilació. El canvi de paradigma és que s'ha assumit clarament la minorització de la llengua, per molt que acadèmicament ho dèiem des de fa un segle, i ara s'ha de posar la llengua a l'agenda. Hi ha espai d'intervenció i estic convençut que la situació aniria millorant.

Aquestes eleccions han acabat amb Ciutadans, [un partit que va](#)

[néixer per eliminar justament la preeminència del català a Catalunya.](#) ¿Creu que ha fet forat, abonat per la dinàmica demogràfica?

— Hi ha hagut un discurs, que ara s'està donant amb intensitat al País Valencià i les Illes, que descansa en paraules nobles, com *igualtat* i *llibertat*, que amaga situacions profundament desequilibrades. La igualtat no vol dir tractar a tothom per igual, lingüísticament parlant vol dir corregir les desigualtats. La correcció de la minorització del català només pot fer-se a través de mesures proteccionistes. Alerta amb l'anomenada *lleï de llibertat educativa*, perquè la teva llibertat de distanciar-te de la llengua acaba col·lidint amb la meua llibertat d'utilitzar-la les 24 hores del dia. Aquests discursos hem de ser capaços de combatre'ls.